

ПОНЯТТЯ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ В ОБЛІКУ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розглянуто поняття "зобов'язання", "кредиторська заборгованість" та "позика". Подано основні види кредиторської заборгованості як об'єкти обліку та різницю між позикою і кредитом за Цивільним та Податковим кодексами. Запропоновано варіанти забезпечення погашення заборгованості.

Аннотация. Рассмотрены понятия "обязательство", "кредиторская задолженность" и "заем". Представлены основные виды кредиторской задолженности как объекты учета и разница между займом и кредитом по Гражданскому и Налоговому кодексам. Предложены варианты обеспечения погашения задолженности.

Annotation. The article deals with the concepts of "responsibility", "accounts payable" and "loan". Also the main types of accounts payable as accounting objects, and the difference between the loan and the credit according to Civil and Tax Codes are presented. The variants of providing debts redemption are offered.

Ключові слова: зобов'язання, кредиторська заборгованість, кредит, позика, види кредиторської заборгованості.

У кризових умовах господарювання для багатьох підприємств важливою проблемою економічного розвитку є нестача оборотного капіталу, яка супроводжується низьким рівнем його використання. Важливим джерелом формування активів суб'єктів господарювання виступають позики. Проте слід зазначити, що банківські кредити є не завжди виправданими, тому підприємству, насамперед, потрібно об'єктивно оцінити потребу в них. Тому дослідження кредиторської заборгованості як важливого чинника підвищення ефективності функціонування підприємства та забезпечення її погашення набуває особливої актуальності.

У разі розширення діяльності необхідно залучати додаткові кошти. Одним із варіантів їх залучення є позика. Теоретичні та практичні основи позикових ресурсів вивчалися: Загороднім А. Г. [1], Говорушко Т. А., Грачовою Р. Е., Головом С. Ф. [2], Задорожним З. В. Проте в їх роботах не відображене дане питання відповідно до змін у чинному законодавстві.

Метою дослідження є вивчення поняття кредиторської заборгованості підприємства через кредит.

Об'єктом дослідження є організація бухгалтерського обліку на підприємстві.

Предметом дослідження є облік кредиторської заборгованості.

У процесі діяльності підприємства за тих чи інших умов у нього виникають зобов'язання, які воно має виконати в установлені строки. Для забезпечення їх виплати та ефективних напрямів використання необхідно здійснювати контроль за своєчасністю платежів та правильністю обліку.

Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" визначено, що зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди [3].

На думку Загородного А. Г., зобов'язання – це правовідносини, відповідно до яких одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь іншої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, сплатити кошти) або утриматися від такої дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання зобов'язання [1, с. 220].

Зобов'язання визнають, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигід у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його суму зараховують до складу доходу звітного періоду [3]. Унаслідок отримання кредитів, які є видом зобов'язань, виникає кредиторська заборгованість. Кредиторська заборгованість – це тимчасово залучені суб'єктом у власне користування грошові кошти, які підлягають поверненню юридичній або фізичній особі [4].

Основними видами кредиторської заборгованості, яка є об'єктом обліку на підприємстві, є заборгованість за розрахунками:

- 1) з постачальниками за отриману сировину і матеріали, товари, продукцію;
- 2) з підрядниками за отримані роботи та надані послуги;
- 3) зі спірних питань між суб'єктами господарської діяльності, що не вирішені арбітражем;
- 4) з іншими фінансово-кредитними установами;
- 5) з оплати праці;
- 6) за відрахуваннями до позабюджетних фондів соціального, медичного та пенсійного страхування;
- 7) щодо перерахування податків до бюджетів різних рівнів;
- 8) щодо перерахування внесків на страхування майна підприємства;
- 9) щодо перерахування внесків на особисте страхування персоналу;
- 10) із покупцями за отриманими авансами передплатами;
- 11) з виплати дивідендів;
- 12) з дочірніми підприємствами тощо.

Кредиторська заборгованість підприємства перед фінансово-кредитними установами виникає у формі кредиту. Кредит – це позичковий капітал банку у грошовій формі, що передається у тимчасове користування на умовах забезпеченості, повернення, строкості, платності та цільового характеру використання [5, с. 285].

Проте, на думку автора, доцільно використовувати поняття позики, оскільки вона має ширший економічний зміст, ніж кредит. Так, відповідно до Цивільного кодексу України, за кредитним договором банк або інша фінансова установа (кредитодавець) зобов'язується надати грошові кошти (кредит) позичальникові у розмірі та на умовах, встановлених договором, а позичальник зобов'язується повернути кредит і сплатити відсотки [6]. За договором позики одна сторона (позикодавець) передає у власність другій стороні (позичальникові) грошові кошти або інші речі, визначені родовими ознаками, а позичальник зобов'язується повернути позикодавцеві таку ж суму грошових коштів (суму позики) або таку ж кількість речей того ж роду та такої ж якості [6]. Проаналізувавши дані визначення, можна сказати, що поняття "позика" є ширшим, ніж "кредит". Їх відмінність полягає в тому, що одним із суб'єктів за договором кредиту, а саме кредитодавцем, має бути банківська установа, проте дана умова не обов'язкова в договорі позики. Крім цього, позика, на відміну від кредиту, не передбачає в обов'язковому порядку сплати відсотків. Також відмінність між цими поняттями полягає в тому, що для обліку позик існують рахунки 50 "Довготермінові позики" і 60 "Короткотермінові позики", на субрахунках яких здійснюється облік кредитів та позик відповідно до Плану рахунків та Інструкції про його застосування.

У Податковому кодексі України визначають такі типи позикових ресурсів, як позика, фінансовий кредит та поворотна фінансова допомога.

Позика – це грошові кошти, що надаються резидентами, які є фінансовими установами, або нерезидентами, крім нерезидентів, які мають офшорний статус, позичальнику на визначений строк із зобов'язанням їх повернення та сплатою процентів за користування сумою позики.

Фінансовий кредит – це кошти, що надаються банком-резидентом або нерезидентом, що кваліфікується як банківська установа згідно із законодавством країни перебування нерезидента, або резидентами і нерезидентами, які мають згідно з відповідним законодавством статус небанківських фінансових установ, а також іноземною державою або її офіційними агентствами, міжнародними фінансовими організаціями та іншими кредиторами-нерезидентами – юридичній чи фізичній особі на визначений строк для цільового використання та під процент.

Поворотна фінансова допомога – це сума коштів, що надійшла платнику податків у користування за договором, який не передбачає нарахування процентів або надання інших видів компенсацій у вигляді плати за користування такими коштами, та є обов'язковою до повернення [7].

Проаналізувавши наведені поняття, можна сказати, що позика з правової точки зору та позика з метою оподаткування відрізняються, а саме позика відповідно до Податкового кодексу передбачає її повернення з відсотками, що відрізняється від поняття, визначеного Цивільним кодексом. Для уникнення можливих непорозумінь та неточностей законодавцям необхідно узгодити дані поняття.

Однією з важливих проблем підприємств на сучасному етапі функціонування є неможливість розрахуватися за кредитами. Для уникнення даної проблеми вони можуть здійснювати стратегічне планування, яке дозволить спрогнозувати надходження коштів та їх витрачання й оцінити можливості погашення кредиту, а також за допомогою цієї інформації визначити його оптимальний розмір та відсотки, які зможе сплатити підприємство. Одним зі способів недопущення прострочення платежу є розробка графіка їх здійснення.

Також на підприємстві доцільно буде створити спеціальний відділ, співробітники якого будуть здійснювати економічні розрахунки та оцінювати ефективність залучення коштів, а також розробляти оптимальні напрями їх використання.

Таким чином, на сучасному етапі складної ринкової кон'юнктури кожне підприємство має знаходити нові шляхи для забезпечення ефективної діяльності в даних умовах. Одним із варіантів, який дозволить розвиватись, можуть бути позикові ресурси. Перш ніж прийняти рішення про залучення кредиту, необхідно проаналізувати варіанти його повернення і, вже виходячи з цього, термін, протягом якого його зможуть повернути. За дотримання даних умов підприємство зможе ефективно його використовувати і здійснювати платежі вчасно.

Напрямами подальших досліджень із даної теми можуть бути переваги та недоліки довготермінових зобов'язань у різних галузях економіки України.

Наук. керівн. Писарчук О. В.

Література: 1. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2005. – 714 с. 2. Голов С. Ф. Управлінський облік : підручник / С. Ф. Голов. – К. : Лібра, 2003. – 704 с. 3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України № 996-IV від 16.07.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 4. Лігоненко Л. О. Управління дебіторською заборгованістю підприємства : навч. посібн. / Л. О. Лігоненко, Н. М. Новікова. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007. – 275 с. 5. Васюренко О. В. Банківські операції : навч. посібн. / О. В. Васюренко. – 6-те вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2008. – 318 с. 6. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=20&nreg=435-15>. 7. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.